

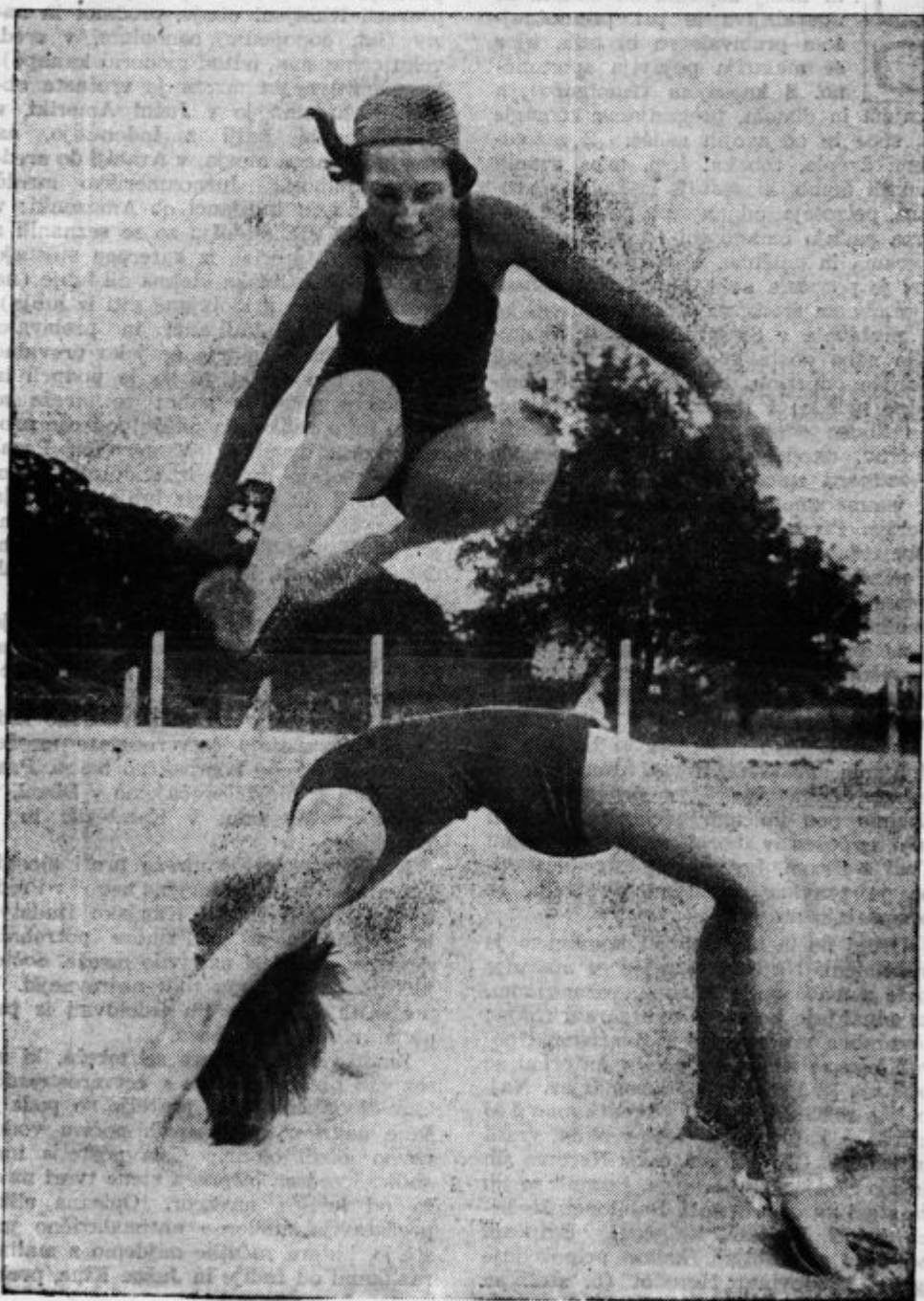
ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

STEV. 7.

V LJUBLJANI, 15. AVGUSTA 1936

KNJIGA 20

DRZEN SKOK (Foto)

Borba proti komarjem je težka in manj uspešna od ostalih in uporabljiva le pri premožnejšem prebivalstvu in tam, kjer se malarija pojavlja sporadično. S kajenjem (fumigažo), z ognjem in dimom, preganjamo komarje od sebe in od svojih selišč. Z zažiganjem žvepla, tobaka, krp, tako zvanih dimnih bomb, ki sestojajo iz žaganja, soli, petroleja, odganjamo komarje. Deloma padajo omamljeni na tla, kjer jih zberemo, in uničimo. V pariškem »Matin« je poročala neka gospa o uspešnem obrambnem sredstvu proti moskitom, ko je prebivala v Srednji Ameriki. V sredino sobe postavimo lonec z večjo ali manjšo odprtino, tudi krožnik ali umivalno stlečo; v izbrano posodo vtaknemo konec sveče, približno dveh centimetrov, okoli katere natresemo perišče navadnega smodnika. Ko sveča dogori, se vname smodnik in nastane mala eksplozija. Pred tem pa smo vse odprtine sobe tesno zaprli in sobo zapustili. Stvari se zelo gosti dim, ki ubije vse komarje, ostale pa zadržuje preostali duh po smodniku, da ne pridejo v bližino okroglo osem dni. Postopek zahteva samo nekaj previdnosti. Prah iz cvetja ali korenine piretra (pyrethrum, anacyclus officinarum), slovensko bi mu rekli bolhač, ker ga uporabljamo največ proti bolham in drugemu mrčesu, Hrvati mu pravijo buhač (dalmatinski), v drogerijah ga dobimo pod imenom zacherlin, je tudi zelo uspešen v borbi proti komarjem. Tudi s filitom, katerega glavna sestavina je pravkar omenjeni piretrum, se preganjajo moskiti.

Drugi način borbe proti komarjem je mehanični. Najprimitivnejše je mazanje kože z maščobo, s citrono, rožmarinom, ki odganjajo komarje tudi zaradi vonja; obrambna vrednost je le relativna. Uporabljajo se tudi pahljače, s katerimi se otepajo ljudje nadležnih komarjev. Najboljše zaščitno sredstvo pred komarji so mreže, s katerimi zastiramo okna, vrata in ležišča. Ob dolnjem toku Neretve jih imajo ljudje tudi na polju. Poznali so jih že stari narodi: Semiti, Babilonci, Medijci, Asirci, Peržani, Egipčani. Egipčani so bile uporabljali, kakor pripoveduje grški zgodovinar Herodot (5. stol. pr.

Kr.), kar ribiške mreže. Grki so nazivali posteljo z mrežo konopeion, od njih so prevzeli Rimljani oboje, predmet in naziv (lat. conopeum, conopium, v sred. veliku canapeum, odtod moderni kanapé). Najprimitivnejša mreža je vrečaste oblike. Nahajamo jo v Južni Ameriki, v Južnovzhodni Aziji z Indonezijo, na otočju Južnega morja, v Arabiji do srednjega Sudana. Južnoameriško mrežo so poznali že Indijanci ob Amazonki; v XVI. in XVII. stoletju so se seznanili z njo belci. Material, iz katerega spietajo mreže, so rastlinska vlakna ali lubje (na poseben način pridobljene niti iz lubja). Južnoameriški Indijanci in prebivalci otočja Južnega morja se jako previdno splazijo pod vrečo, ki so jo podprli in razpeli s pomočjo palic; te mreže so včasih tako velike, da najde pod njo prostora cela družina. V gornjem Paragvaju pletejo mreže iz ondotnih palm. V Boliviji jih pletejo iz lubja. Iz lubja jih izdelujejo še na otokih Samoa, Tonga, Fidži v obliki 2 m visokega in 3 m dolgega šotora, ki je sestavljen iz dveh sešitih delov.

Tehnično dovršenejša je mreža, ki jo imajo na Filipinih, a že pomašem izginja. Ima obliko avtomobilskega krova, palice pa se stekajo v šarniru.

Od Mikronezije do Južnovzhodne Azije se poslužujejo četverooglate mreže, ki ima za streho kompaktno blago. Prave kočice iz mreže srečujemo v Birmi, v Siamu, v Assamu, v Kambodži in v Tongkingu.

Na Kitajskem je mreža proti moskitom mnogo manj razširjena nego v Prednji in Zadnji Indiji. Kitajsko ljudstvo je siromašno in ne zmora potrebnih sredstev, da bi si nabavilo mreže, dočim jih imajo v Niponu tudi najrevnejši. V prejšnjih časih so jih izdelovali iz papirja, danes iz bombaža.

Znak visoke kulture so mreže, ki so razpete preko postelje s četverostraničnim okvirjem. Noge postelje so podaljšane navzgor, na katerih počiva vodravno ležeči okvir. Cela postelja ima obliko kvadra, katerega stene tvori mreža od ležišča navzgor. Opisana slika predstavlja moderno antimalarično posteljo, katere začetke najdemo z malimi razlikami od Indije in Južne Kine, preko

Perzije in Asirije do Sredozemlja. V ostalih delih Afrike je mreža proti moskitom redka.

Postelje z nebom (baldahinom, od baldah, zlati brokat, ki je bil izdelan v Bagdadu), so orientalska iznajdba in so prišle v Evropo v ranem srednjem veku kot darovi vzhodnih vladarjev zapadnim. Spoznali so se z njimi tudi ob času križarskih vojn in ko je vzcvetela trgovina med Italijo in Orientom. Baldahin so nosili tudi na štirih drogovih, pod katerim so stopali orientalski vladarji in visoki dostojanstveniki. Imenovane postelje z baldahinom so se prvotno uporabljale kot zaščitno sredstvo proti komarjem in so svoj prvotni pomen na Zpadu popolnoma izgubile. Današnja postelja proti moskitom ima enostavne in praktične oblike, ki so bile pravkar opisane.

Običajno se mreže izdelujejo iz volnene preje, iz tula, iz sukanca, iz tenke žice.

Zaščita z mrežami je zelo zanesljiva, a ima svojo slabo stran, da zahteva strogo disciplino, kar zavisi zopet od kulturne in gospodarske ravni ljudstva. Zamrežene morajo biti vse odprtine na podstrešju, v kleti, celo dimniki, posebno oni, ki se čez leto ne kurijo. Dostikrat bi bilo najbolje, da bi siromašne koče zavili kar cele v mrežo zaradi številnih odprtin. Razumljivo, da nabava tolikih mrež ne bi bila poceni. Vhodna vrata morajo biti zavarovana z malim preddvorjem, najbolje iz mreže; od tu naj vodijo šele glavna vrata v stanovanje, ki jih odpremo potem, ko smo pregledali preddvorje, ako se ni morda skrivno prikradel nepoklican gost — anofeles. Zmotno je mnenje, češ da oken in vrat ni potrebno zamrežiti, dovolj je, ako se v stanovanju ne prižiga luč. To velja za našega navadnega komarja, kuleksa, ki pribrenči, čim razsvetlimo sobo, anofeles pa išče hrano v temi, po kateri ga vodi vonj.

D A L J E

PO BOLGARSKIH PLANINAH IN DOLINAH

DR. MILAN SIJANEC

N A D A L J E V A N J E

Se dovolj dobra disciplina je pripomogla, da smo bili naslednje jutro že ob 4. uri na nogah in tudi že pripravljeni k odhodu. Kdor je nosil sladkor s seboj, si je naročil za zajtrk samo »čaj bez sahara«, kar je veljalo le 1 lev (t. j. din. 0.48) ali pa je bilo celo zaštonj! K naglemu odhodu nas je naganjalo tudi to, da so nam naši vodniki pripovedovali, da bomo rabili za pot preko vrhov do Rilskega samostana 12 ur. Mi smo pri tem mislili seveda na 12 ur čiste hoje; kasneje smo spoznali, da so vodniki v ta čas vračunali tudi odpočitek, ker se je izkazalo, da smo hodili le okoli 9 ur.

Blede zvezde so nam še svetile, ko smo zapuščali kočo in se kmalu za njo začeli strmo vzpenjati preko granitnih bolvanov v breg. Tudi na to skalovje, ki ga doslej iz prakse nismo poznali, in ki smo ga odslej srečavali na vsej poti (tudi v Pirinu), smo se morali šele privaditi. Mesto meli, po katerih se tako prijetno polzi navzdol, smo se tu morali večkrat kobacati preko ogromnih

skal, ki so bile neverjetno trdno zagvozdene druga na drugi; zato je pot preko njih še dovolj sigurna, a utrudljiva.

Že čez pol ure smo prispeli do šotora naših dveh plezalcev, ki sta prenočila na travnati planotici pod Maljovico. Nedaleč njunega šotora je bil razpet šotor nekih nemških plezalcev z zastavo kljukastega križa na vrhu, kar so nekateri obsojali kot pravo germansko in neturistično nadutost. Nekateri od naših tovarišev so našim plezalcem, ki sta imela do 38 kg težke oprtnike, odvzeli nekaj bremen in ga zanesli v Rilski samostan.

Zelež obema mnogo uspeha smo krenili dalje preko skalovja, med katerim je žuborel odtok jezera in z lahkoto premagali prvo strmino, ki je bila med razmetanim skalovjem porasla z gosto in visoko travo. Na vrhu leži zopet majhna planota z neznatnim prvim jezercem. Še eno strmino smo si osvojili in znašli smo se ob drugem, precej velikem in podolgovatem jezeru. Leži na planoti, bolje v okrešlju, ki mu vzhod-

no stran zapira ostenje Maljovice. Bili smo prav za prav že čisto pod vrhom Maljovice, ki je izpred koč (od severa) vidna kot lepa piramida, dočim izgleda ta vidni vrh s te (vzhodne) strani le kot zaključek ozkega grebena, ki poteka v smeri od severa proti jugu. Tu pod ostenjem se je družba na nevoljo naših vodnikov, ki sta nas hotela peljati nekje okoli po grebenih, čisto razkropila in v več ločenih skupinah je po

uro, kar pa nam ni šlo v glavo in tudi ni verjetno.

Sončni soj nam je oviral razgled proti vzhodu; videti so bili le temni obrisi zelo razčlenjenega in razsekanega grebena Kop (Kopinite). — Ne čisto z vrha, temveč kakšen streljaj proti jugu, smo s travnatega roba prvič zagledali globoko pod seboj sredi črnih šum Rilski samostan. Zdelo se je, da bi ga v direktni smeri dosegli v 3

DOLINA POD MALJOVICO

Foto a. M. Šijanec.

direktni poti, deloma po žlebovih in preko snežišč zmagala netežaven gaben in vrh.

Na vrhu se nam je Maljovica (2774 m) odkrila v svoji resnični obliki. Ni to samostojna piramida, temveč gora, ki kaže proti severu v obliki trikota svoje odsekane, prepadne stene, proti vzhodu pa skoraj enako strme stene, padajoče s širokega hrbta do dna okrešlja, a proti zapadu in jugu jo pokriva rahlo nagnjene travnate planote, segajoče na teh straneh prav do vrha.

Za pot smo rabili od koč nekaj čez 3 ure; vodnika sta nam zatrjevala, da smo zaradi direktni smeri zapravili 1

urah, a naša pot je šla po grebenih dalje do Sedmih jezer, zato na sestop še nismo mislili. Elenin vrh, gora kopaste oblike, se je dvigala nedaleč od nas na jugo-vzhodu. Severno pod vrhom Maljovice je ležala dolina s koč, še vsa temna v ranem jutru.

Prijetno nas je grelo jutranje sonce. Bili smo židane volje, naravnost razigrani. Po dobrodejnem počitku, ko smo se dovolj naužili prirodnih krasot, smo odrinili dalje po poraslem pobočju proti zapadu. Noga se nam je globoko udirala v mehki travi in ruši, tako da smo si že zaželeli skalovja. Kakor romarji smo se počasi in lagodno pomikali preko valovitih grebenov in do-

speli na obširne, nepregledne travnate planjave, ki so brez dvoma dale temu celotnemu predelu Rile kaj prikladno ime Pašanica. V taki višini je bilo to za nas nekaj nenavadnega.

Vsepovsod so se nam odpirali novi razgledi. Najbolj se nam je oko razveselilo ob pogledu na prelepa, temnomodra Urdina jezera, ki smo jih zazrli na severnem pobočju gorskega grebena. Kakih 5 ali 6 jih je, in leže deloma drugo ob drugem, deloma pa so razvrščena po skalnatih nadstropjih drugo vrh drugega; slednja so zvezana med seboj po ozkih žlebovih. Šum padajoče in polzeče vode je segal do nas in prijetno prekinjal tišino, ki je vladala vse naokoli. Odkod imajo jezera svoje ime, se ni dalo ugotoviti, prav tako ne, kakšno zvezo imajo z »urdo«, ki pomeni v bolgarščini poseben sirarski izdelek. Pastirji namreč kuhajo sirotko (»cviko« nazvano), t. j. bledežolti odcedek pri napravljanju sira; gosta usedlina, ki jim pri tem ostane, se imenuje »urda«. S tem pač do zadnje možnosti izčrpajo mleko, ker je baje tudi »urda« užitna.

Po dobrih 2 urah hoje smo na veliko veselje odkrili na majhnem sedelcu pod vrhom Damke izvir hladne vode, ki nas je vse poživil. To mesto smo si izbrali za počivališče in izhodišče, kajti tukaj se je smer obrnila po južnem pobočju nizdol proti Rilskemu samostanu. Pustili smo torej vso prtljago ob studencu in olajšani nadaljevali pot po travnatih in položnih pobočjih. Vrh Damke (2673 m) smo pustili ob strani, ker nam oblata kopa ni nudila in obetala nič posebnega. Do vrha pa bi imeli morda 15 minut. Gnalo nas je še dalje preko skalnate planote, ker smo vedeli, da zagledamo izza roba cilj našega hrepenenja — Sedemte ezera.

Zagledali smo jih! Ne vseh naenkrat, ker so bila nekatera zakrita po gorskih skladih. Z roba grebena smo se po skalnatem pobočju spustili v nekaj minutah do najvišje ležečega jezera, ki je pokojno snivalo pod strmimi stenami in snežišči obdajajočih gor. Še par korakov dalje, pa smo videli globoko pod seboj še vsa ostala jezera, ki so se bliščala v vsej svoji krasoti. Njih lepote ne popišem. Najbolj oddaljena — med njimi tudi Blizanci, t. j. Dvojčki — so nas zadivila s svojimi svetlo zelenimi gladinami, dočim so nam bliž-

ja in višja kazala temno, globoko modro lice. Vsa so se kopala v razkošju sonca, zato niti njih temina ni vplivala resnobno, naš užitek pa je bil popoln.

Za ostrim skalnatim robom in na izpostavljenem mestu sem skušal vsaj droben del te lepote ujeti na fotografsko ploščo. Slikal sem — a slika je le rahel odsev in spomin prirodne lepote, ker ji zlasti manjkajo barve.

Težko smo se ločili od tega prelepega gorskega koticčka. Še en pogled z roba — in vrnili smo se do našega počivališča. »Kosili« smo, nekateri so pod vplivom sončne pripeke zaspali. Vročina pa me ni ovirala, da ne bi po zemljevidu iskal in ugotovil imena slikovite gorske verige, ki se je dvigala na jugozapadu in ki je premočrtno od vzhoda proti zahodu zapirala gorski svet. To je bil greben Poliča (kako domače ime!) z vrhoma Mali Polič (2331 m) in Golemi (t. j. Veliki) Polič (2692 m), ki pa nista posebno izrazita, ker se le za spoznanje dvigata od ostalega enako visokega grebena.

D A L J E

Italijanski znanstveniki so ugotovili, da je osel razbomitejši od konja. Naloga, ki so jih dali obema živalima, je osel hitreje in samostojneje rešil nego konj.

W. HENSEL: POLETJE V GORAH

VITEŠKI TURNIRJI IN OLIMPIJSKE IGRE

V treh velikih dobah zgodovine zapadnega človeštva je telo uveljavljalo svoje pravice in terjalo zase primerna praznovanja: v starodavni Grčiji in v Rimu, v zahodnem srednjem veku in v sodobni Evropi. Značilno je, da naše stoletje skuša preroditi olimpijske igre, medtem ko na staroslavne viteške turnirje popolnoma pozablja. Morda zato, ker se jim je zapadni svet,

in pogum. Bogati in mogočni plemič, ki je hotel povečati svojo slavo in pokazati svoje razkošje in moč svojega meča, je po posebnih slih sklical vse tovariše z bližnjih in daljnih dvorcev, da so se pomerili za bojno nagrado: za iskrega belca ali vrana, za srebrne ali zlate pokale, za dragoceno krzno. Iz novele »Vair palefroi« in še mnogih drugih izvemo, da so popotni in siromašni vitezi živeli od takih turnir-

TURNIR V XV. STOLETJU

edkar je Henrik III. v njih poginil, prostovoljno odrekel in ohranil samo še dvoboj in vojno, ali pa nemara zato, ker se nam vitezi, opravljeni v srajce iz železne mreže, stisnjeni v prsne oklepe in pokriti s šlemom iz svetlega jekla ali s čelado, zde preveč različni od golih atletov Olimpije in Kolizeja ali od športnikov v današnjem shortu (kratkih hlačkah)?

Angleški izrazi, ki ti sami od sebe silijo v pero, kadar pišeš o športu, prav kakor španske besede, kadar gre za bikoborbe (torose), pričajo o angleškem vplivu na sodobno športno udejstvovanje. Preveč pa pozabljamo, da je to prav za prav samo posnemanje iger srednjeveške Francije, kar dokazujejo besede, kakor n. pr. court, tennis (od franc. tenez - držite), deuce (deux - dva), challenge (izzivanje), ki so francoskega izvora.

Ni ga romana iz srednjega veka (in beseda »romane« je prvotno pomenila francoski, torej opus francigenum, kakor v umetnosti gotska umetnost), ki ne bi vseboval opisov slavnosti, zborovanj in turnirjev, v katerih so si moški tekmovaje merili silo

Jev, kakor današnji profesionalni (poklicni) športniki. Često so se za plačo udinjali kakšni vdovi ali kakšnemu duhovniku in jima služili kot championi (borilci), zakaj treba je od turnirja, ki je bil samo svečanost, razločevati razsodni dvoboj, ki je bil ustanova, potrjena od Boga »se tenant du côté du droit« (držečega se na strani pravice)... in pa najete ljubimce, ki so kot kvalificirani šampioni branili zakonolomstva obtožene žene in v borbi za njihovo čast (bataille arramie in bataille outrée) včasih celo žalostno poginili.

Kako lepi in razkošni so bili turnirji XII. in še bolj XV. stoletja! Vršili so se na trati pred grajskim jarkom, na ograjenem prostoru, ki je bil dovolj širok, da so lahko skakali po njem konji, in razmejen s pregrado, okrog katere so se borilci sukali (franc. tourner, odtod ime!) in zaradi katere se tudi prenaglo niso mogli spopasti. Kakor hitro pa sta se nasprotnika dosegla s sulicami, sta planila drug na drugega, krčiti so se zaiskrili in zapeli, železo se je krhalo, jesenov les se je lomil. Še en močnejši

udarec — pa sta bila borca že na tleh, nerodna in kobalasta v železnih hlačah. Toda kmalu sta se pobrala s tal in spet pričela viteško borbo:

Z mečl pišejo pesem
na odmevajoče šleme —

Je pol znameniti Chrétien de Troyes.

Niso pa ti srednjeveški vitezi razvijali tolike hrabrosti samo zaradi vabe bogatih daril ali »športne« slave, ampak predvsem zaradi najvišje nagrade: in ta je bila ljubezen. Z grajskega mostova ali s posebej zgrajenega odra, prevlečenega z dragoceniimi tapetami in posejanega z listjem in cveticami, so dame XII. veka z dolgimi svetlimi kitami, sestre Izolde ali Soredamore, dame XIV. stoletja v bogatih rogljastih

»escoffions« (naglavjih) in dame XV. veka s koničastimi »hennins« (pokrivali) in kipečimi životki prevladovala borbo in razpravljale o grbih na ščitih in čeladah, po katerih so edino mogle razpoznati junake, ki so bili od temena do petá skoraj popolnoma skriti v železnem viteškem oklepju. Včasi pa so jih spoznale tudi po svilenem ali žametnem rokavcu, ki se je zablistal izza bojne opreme, po rokavcu, ki so ga bile kot »senhal« (znak, talisman) poklonile svojemu ljubemu.

Slastni igri ljubezni in boja, ki sta združili svoje zmagoslavje, ko si je po turnirju zaljubljena dama odtrgala kosček mehke košuljice, ga namočila v blagodiščem zdravilnem mazilu in z njim vitezu obvezala ranel Zdaj te davne zveze poguma in lju-

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEKSANDER DUMAS SE. • ILLUSTRIRAL NÖRRETRANDERS • PONATIS NI DOVOLJEN

PATRICK

D'Artagnan je takoj ob prihodu tja vprašal po Patricku, zvestemu vojvodemu služabniku, ki ga je spremljal na vseh njegovih potovanjih in je zato gladko govoril francoski. Zaupal mu je, da prihaja iz Pariza in sicer v zadevi življenja in smrti. Zato mora takoj govoriti z njegovim gospodom.

»Koga naj naznamim vojvodi?« je vprašal Patrick.

»Mladiča, ki je nekoč zvečer na Pont Neuf iskal z njim piščeta.«

»To je prav za prav malo čudno priporočilo,« je menil služabnik.

»Boste videli, da bo rekel: Pravi je!«

bezni ni nikjer več. Mar nismo proglasili tudi ločitve športa in ljubezni, v nepopravljivo škodo za dražest in za lepoto, ki ju le slabo odtehta pojava današnjih športnic, pa naj bodo še tako lepe, saj se čedalje bolj spreminjajo v športnike.

Toda če je umrla ljubezen kot navdihovalka energije, je kot skupna dobrina vitezov minulih turnirjev in šampionov današnjih olimpijskih iger ostala čast, viteška čast.

Borci, ki se udeležujejo tekmovanj, pripadajo vsem narodom in se merijo med seboj kot enaki med enakimi, pa naj izvirajo od koderkoli, zakaj vsi so verni in zvesti dani besedi, pripravljene zanjo tudi umreti.

Izurili so se vsak v svojem orožju, utrdili svoje zaupanje, očistili telo in dušo,

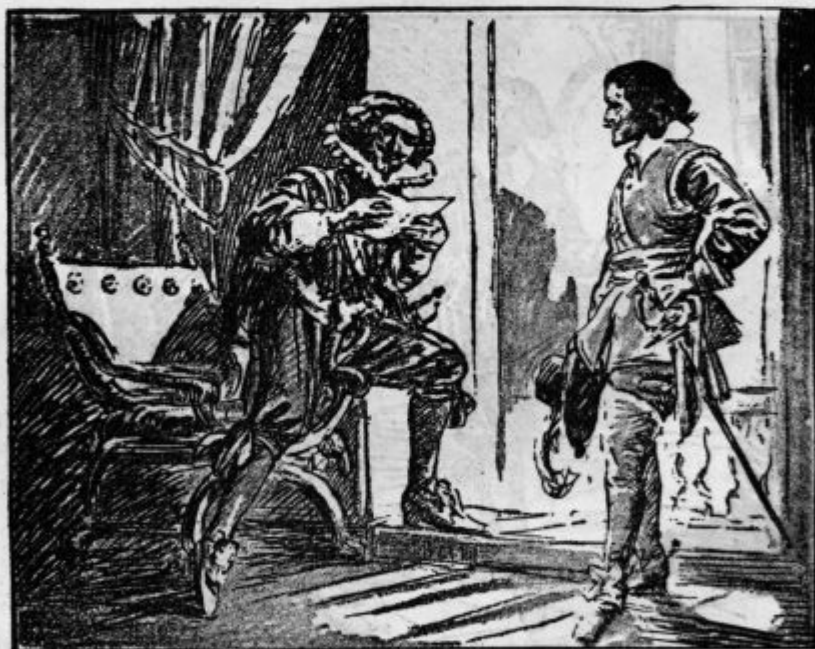
preden so prejeli kakor Perceval (Parsifal), ko ga je učitelj Gornemant z mečem udaril na ramo, najvišji, od boga postavljeni viteški red, v katerega prostaštvo ne sme imeti dostopa:

La plus haut ordre avec l'épée
Que Dieu a faite et commandée
C'est l'ordre de chevalerie
Qui doit être sans vilénie.

Po prof. Cohenu - P. Karlin

ZA PROUČAVANJE MAGNETIZMA

je britanska admiraliteta naročila povsem anitimagnetično ladjo, ki bo potakem brez železa in niklja. Napravljena bo iz lesa, buloni (klini, ki imajo na enem koncu glavo, na drugem pa vijak) in žebli bodo iz bron. Brod bo imel na krovu družbo, ki bo proučevala zemski magnetizem.

KRALJIČINO PISMO

Patrick se je takoj vrnil ter je peljal d'Artagnana v vojvodove sobane.

»Pa se vendar ni kaj zgodilo kraljici?« je rekel vojvoda, ko ga je zagledal.

»Gotovo ne, toda kraljica je v nevarnosti, iz katere jo morete rešiti samo vi.«

»Jaz?« je rekel vojvoda. »Čutil bi se

srečnega, če bi mogel služiti kraljici z dušo in telesom.«

»To je neko pismo,« je dejal d'Artagnan.

»Od Njenega Veličanstva?« je vprašal vojvoda in prebledel. Vzel je pismo, ga prebral in namignil d'Artagnanu, naj mu sledi v spalnico. Tu je odprl tapetna vrata in d'Artagnan je videl pred seboj lepo domačo kapelo.

SPANJE NAŠIH OTROK

Da bi spanje in njegove posebnosti lahko točneje opazovali, so izumili posebno pripravo, ki se pritrdi na spodnjo stran žimnice in beleži vse gibe telesa. Priprava deluje povsem brezšumno in zabeleže krivulj gibanja se izvršujejo v drugi sobi, kjer sedi opazovalec.

Da nemirno spanje še daleč ne spočije tako kakor mirno, vemo vsi iz lastne izkušnje. Zjutraj se počutimo vse drugače sveže, če lahko rečemo, da smo ponoči res trdno spali. Po drugi strani pa je lahko spanje pretrdno, premirno in vemo vsi, da imamo večasi malo neugoden občutek, če spimo »kakor mrtve«.

V bližini Ohla so v nekem otroškem zavetišču napravili natančno preiskavo glede spanja 170 otrok in mladostnikov v starosti 5 do 18 let. Ti otroci in mladostniki imajo zdravo, redno življenje, vsi morajo zjutraj vstati ob isti uri, dobivajo isto hrano in prebijejo dan sploh na isti način z učenjem, igro in sportom v skladu s sposobnostmi vsakega posebe. 50 noči so zasledovali, kako ti gojenci spijo.

Da spijo otroci različno mirno, to ve vsaka mati in to je menda v zvezi s temperamentom. Pri posebno razburljivih otrocih gre nemir in spanju tako daleč, da živo sanjajo, v spanju govorijo in se premeta vajo v postelji. Po navadi je spanje ne-

V KAPELI

»Le stopitel« je opogumil vojvoda d'Artagnana, ki je skromno stal v ozadju. »In če boste pozneje imeli čast poročati Njenemu Veličanstvu, ne pozabite na to, kar vidite tu!«

Stene so bile prevlečene s perzijsko svilo in zlatim tkanjem. Povsod so gorele luči in nad altarjem je bil krasen portret Ane Avstrijske v naravni ve-

likosti. Slika je bila tako naravna, da d'Artagnan ni mogel skriti svojega navdušenja. Pod sliko je stala skrinjica iz rožnega lesa z diamantnim trakom. Buckingham je odprl skrinjico in rekel: »Tu vidite trak s čudovitimi jermenčki, ki ga bom vzel s seboj v grob.«

mirno posebno v prvi uri, od te kakšnih 18 minut. Druga ura je običajno najmirnejša. Najgloblje spi otrok zgodaj zvečer, potem nemir narašča, dokler se otrok ne zbudi.

Kakor odrasli napravijo tudi otroci najmanj vsakih deset minut kakšno gibanje v spanju. Redko ležijo dlje nego četrt ure popolnoma mirno. V uri pred zbuditvijo traja negibnost kvečjemu 7 minut zaporedoma.

V dobi od 6. do 10. leta spijo otroci najmirneje. Dočim sprva med spanjem dečkov in deklic ni dosti razlike, postane v prehodni dobi spanje dečkov dosti nemirnejše. Da s starostjo nemir narašča, je bržkone v zvezi s tem, da se more otrok pozneje tem težje osvoboditi misli in občutkov bde-

čega življenja. V to smer so napravili poskuse. Po kinematografskih predstavah so ugotovili, da spi 60 odstotkov otrok nemirneje, mnogi celo dvakrat nemirneje nego po navadi, porast nemira se je pokazala pri dečkih večja nego pri deklicah. A to le prvo noč, dočim so imele potem deklice prvenstvo v tem pogledu. Na otroke pod 10. letom pa ta poskus skoraj ni vplival.

Da je za otroke zelo kvarno, če pridejo pozno v posteljo, je dokazal isto tako tudi poskus. Vzeli so 40 otrok, ki so jim spanje 5 noči zaporedoma skrajšali za 3 ure. Namesto 9 ur so spali le 6 ur, do polnoči so jih držali bdeče z igro in zabavo. To jim je seveda ugajalo, vsaj prve dni, končno pa ni bilo ž njimi nič več početi. Mali so bili preutrujeni in jokavi, večji prepirljivi.

USODNO ODKRITJE

Z globokim spoštovanjem je poljubil nakit, ko je zdajci grozotno vzdiknil.

»Sveta nebesa!« je vpil, »dva jermenčka sta izginila! To je kardinalovo delo. Samo enkrat sem imel ta nakit. Na kraljevem plesu v Windsoru Grofica Winter se je sukala skoraj vedno okrog mene. Ona je bila! Ona je kardinalo-

va zaupnica! Ona je tatica!«

»Kaj ima kardinal povsod svoje vohune?« je vprašal d'Artagnan.

»Da!« je vpil Buckingham in jezen škripal z zobmi. »On je strašen nasprotnik! Kdaj bo svečanost?«

»V ponedeljek.«

»Torej imamo samo pet dni na razpolago. Hej, Patrick, privedite mojega zlatarja in tajnika!«

Ponoči je bilo spanje skoraj pri vseh mirnejše nego običajno. Dočim odrasli z normalnim spanjem ene noči premagajo takšne škodljive vplive, se posledice pri otrocih uveljavljajo dije. Šele po nekoliko dobro

prespanih nočeh pridejo spet v ravnotežje. Kot nauk iz teh poskusov bi bilo materi priporočiti, da bi spravljala svoje otroke vedno zgodaj v posteljo, le v zelo redkih primerih lahko stori izjemo. —mkk

M U Č E N I K Z N A N O S T I

SMRT BAKTERIOLOGA BREINLA

Iz Prage poročajo, da je tam za infekcijo z bacilom mrzlice umrl prof. Friedrich Breinl, načelnik higienskega zavoda nemškega vseučilišča. Podlegel je bolezni, ki ji je bil posvetil svoje najboljše moči in ki spada baš po njegovi zaslugi med akoraj premagane bolezni.

Paul de Kruif, zgodovinar medicinskih veidel, je nekoč ironično kritiziral, da nekemu zdravniku, ki je padel kot žrtev svojega raziskovanja rumene mrzlice niso priredili pogreba z vsemi vojaškimi častmi. Človeštvo se vse pre malo zaveda, da vodi takošni znanstveniki eno izmed najnevarnejših vojn, polno zavrtnih zased, ki jim jih postavljajo nevidni sovražniki človeškega rodu, polno največje požrtvovalnosti. Zdravnikom često očitajo, da vršijo svoje eksperimente na tolnikih, in vedno znova je slišati glasove, naj bi zdravnik svoja nova odkritja preizkušal najprvo na samem sebi. Pri tem v resnici ne manjka primerov, da so moške medicinske znanosti nove zdravilne načine poskušali na svojih osebah. Veliko je število röntgenologov, ki so zavoljo eksperimentov z zavrtnimi žarki dejansko žrtvovali kos za kosom svojega telesa, in bilo je eno izmed najpogumnejših dejanj v človeški zgodovini, ko je Peitlenkofer uporabil milijone bacilov kolere, da dokáže, da ta bolezen ne more okužiti človeka skozi želodec.

Med takšne junake in žrtve znanosti spada sedaj umrl prof. Breinl. Pegasta mrzlica je bila njegovo najvažnejše delovno področje in baš je zaključeval svoje poskuse z njo ter se je pripravljal, da bo o svojih zadnjih odkritjih poročal na mednarodnem bakteriološkem kongresu, ki se bo vršil v kratkem v Londonu, ko se je sam inficiral s to boleznijo. Čeprav spada ta bolezen med najbolj nevarne in se končuje še danes, ko že poznamo učinkovite pripomočke zoper njo, v 75 odstotkih vseh primerov s smrtno, je zdravnikom uspelo, da so infekcijo pri prof. Breinlu premagali. Ze je bilo videti, da bo popočno ozdravel, ko se se pojavile nenadno težke komplikacije, ki so mu pretrgale nit življenja.

Prof. Breinl je štel komaj 48 let. Leta 1924. je izdal delo, v katerem je poročal, da mu je uspelo napraviti moreke prašička po nekem postopku imune za pegasto mrzlico. To delo je zbudilo veliko pozornost, kaj-

ti dotlej je že mnogo raziskovalcev umrlo kot žrtev te bolezni. Baš tega leta je hotel slovit Spencer poskusiti, da bi našel zaščitno snov proti tej bolezni za človeka. Ko mu je Breinlova knjiga prišla v roke, je porabil njegovo metodo in je pripravil aerum, ki se je res obnesel. Spencer ga je preizkusil najprvo na — sebi. Oče te metode je bil prav za prav Breinl. —dk

SPATI JIH UČILO

V Stuttgartu na Nemškem imajo čudno zdravilišče. Bolničke tam učijo spanja. Kako se vrši to? Nesrečniki so čez dan prosti. Zvečer pa morajo priti ob določeni uri spat. Sv. pismo jim dajejo čitati, nato se pojavi brhka strežnica, ki na umeten način gladi bolniku vrat in sence: s tem naj se mu vzbudi občutek ugodja. Na koncu pa zdravnik s sugestijo uspava bolnika. Uspehi so presenetljivi in sedaj gre za to, da pomnožijo število klinik. Vsaka-ko je videti, da nauki za spanje niso dolgočasni.

H. Freytag: ZA VASJO

IZ LITERARNEGA SVETA

JUGOSLAVICA V AMERISKEM OBZORNIKU

Poletna številka 1936 mednarodnega četrtletnika *Books Abroad* (Knjige od vseh strani) je pod naslovom *Yugoslav Linguistics* posvetila 363. stran šestim jugoslovenskim knjigam, ki so: 1) Zbornik znanstvenih razprav, Ljubljana 1935, kjer poročevalca (Anthony Klančar, *Slovene National Library, Cleveland, Ohio, USA*) posebno zanimajo prispevki obeh Kušejev in I. Tomšiča. 2) Vuk Karadžić, Srpski rječnik, obsegajoč 47.000 besed, ob katerem se omenja tudi naš Kopitar. 3) P. Mitrović, »International«, pomočni jezik, Sarajevo, 1935. 4) Jože Karlovšek, Slovenski ornament, označen kot neprecenljiv za zgodovino naše umetnosti. 5) Avgust Pirjevec, *Malija Čop*, Izbrano delo. Pričenja se: *Cop was the first Yugoslav Anglophile, the first Yugoslav critic of European importance, the arbiter elegantiae of European letters.* 6) Pavel Brežnik, *Temna Zvezda*, »Iz svojihkušenj kot zastopnik na Carnegiejevi mednarodni konferenci za mir pred nekaj leti je dr. Brežnik vpletel v svoj romanček zanimivo, skoraj Vernejevsko zgodbo o zaroti treh znamenitih zvezdoslovcev, kako bi rešili svet vojne z zvižajo, »temno zvezdo«, ki napravi zmedo na zemlji ter odvrne svetovni spopad. — Poročevalcu menda še ni znano, da je ta zgodba, predelana v filmski scenarij, dobila nedavno 6. nagrado pri natečaju v Berlinu. — Naše kljuge na č š ž ta publikacija premore., vendar polovica jih manjka, kar gre po vsej priliki na račun korektorjev, ki jih ne vidijo, ne poznajo. Slično naši ljudje radi prezro cediljo pri romanskih jezikih. Tako mi je pravil pokojni P. Zmitek, da prejema kot tajnik Lovskega društva dopise od portugalskega udruženja *Kakadores*, v resnici je naziv *Caçadores* (z repkom pod drugim o). To znači lovce, ono pa si lahko mislite.

A. Debeljak

IZ OZNAKOSLOVJA

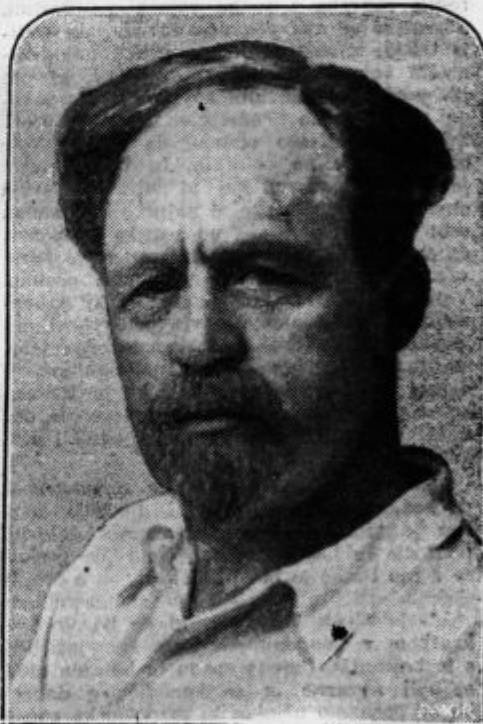
FIZOL

Znameniti naravoslovec J. H. Fabre je prvi opazil — čitajoč antične pisce in vse do odkritja Amerike — da se nikjer ne omenja sočivje, nazvano danes »haricot« v francoščini. Po tem je sklepal, da se je ta rastlina kakor obilo drugih uvedla iz Novega sveta. Sedaj je ta podmena potrjena. Fizol je ameriškega izvora, poroča *Journal de Genève* 8. VII. 1936.

Prej omenjeni francoski izraz je bil že dolgo znan v zvezi »haricot de mouton«, t. j. ovčji golaž s krompirjem in korenjem. Podlaga mu je nizozemska beseda »harigod«, ostro orodje; odtod harigoter, haligoter (sekljati). Med sekljanjem in fizolom pa ne more biti nič skupnega, si je mislil pesnik José Maria de Heredia, tast nedavno

umrlega pisatelja H. de Réniera. Zato je bil ves sročen, ko je zalotil mehiško besedo, »ajakotlc« v pomenu rečnega sočivja. To naj bi bil vir za francoski haricot (fižol). Slavni danski slovníčar Nyrop je l. 1918. posvetil zanimivo razpravo temu jezičnemu vprašanju, kjer kaže, kako moreta dve besedi čisto različnega pomena vplivati ena na drugo in se nazadnje istotiti. Pri tem omenja, da je bil avtor »Trofej« jako ponosen na svoje etimološko odkritje. Izvor njegove najdbe je bil star »špeh« iz XVI. stot. Hernandez »De Historia plantarum novi orbis«. Kaj pa pravi Mayer-Lübke E t W 1935 na to? Pod značko »ajacotlc« čitam: »Prav srečamo haricot šele 1642, je Heredia razlaga dvomljivo, ker manjka dokaz o tujem poreklu tako kakor pri Kartoffel, Mais itd. ter je možnost, da je v otari, imenovani haricot de mouton, imel fižol tolikšno vlogo, da se je naziv haricot prenesel na to stročnico. D.

PAUL LANDOWSKI

Ta elegantni francoski kipar, ravnatelj vile Medicis v Rimu, je svojčas deloval v Ženevi, kjer ga je pastor Monnier pregovoril, naj se udeleži natečaja za spomenik verski reformaciji: strogemu Kalvinu, živahnemu Farelu in sodelavcem. Vojna je bila prekinila sicer njegov zasnutek, a med bitko na Sommi je umetnik dobil dopust, da pojde v Švico in da dovrši svoj torso. Preko Pariza, ki je bil ves poparjen, je do-

spel v Zenevo, razsvetljeno ponoči, kar ga je navdalo s posebnim navdušenjem. Ko je dokončal učinkovito umetnino, se je spet oblekel v vojaško uniformo in doživljal vso grozoto kakor tudi veličino vojne. Svoje skušnje je uporabil za mnoge spomenike padlim. Take je izdelal za medicinsko fakulteto v Bordeauxu, za neka mesta v Severni Afriki, v Schaffhausenu in drugod. Landowskega označuje raznoterost in mnogoličnost v navdahnjenju. Spomenik letalcu Klementu Aderu tenkoumno izraža polet proti sinjini. Za Rio de Janeiro je izklesal velikanskega Krista, na mostu De la Tournelle sveto Genovefo, zaščitnico Pariza, v Nankinu soho Sun-Jat-Sena, ustanovitelja kitajske republike. Ze dolgo misli na tempelj v čast človeškemu naporu in človeški dumnosti.

Danes vodi omenjeni hram umetnosti, kjer je bil sam gost pred 30 leti. R. B.

TEHNIČNI OBZORNIK

UMETNI KAVČUK

Ob poročilih o umetnih nasadih kavčukovih dreves na Kavkazu in o porastu cen na svetovnih tržiščih nas bo presenetilo, da je uspelo umetno proizvajanje kavčuka nad vaako pričakovanje. Naj povemo že kar spočetka, da so poskusne vožnje avtomobilov s pnevmatikami iz sintetskega gumija dokazale, da je umetni proizvod trpežnejši in odpornejši od naravnega gumija. Ker so prirodni gumi razjedala olja, gonilna sredstva in nekateri plini, da je nabrekli in izgubil svoje značilne lastnosti, se ne smemo čuditi, če si je umetni kavčuk že v kratkem času trl pot v industrijo. Razen tega prirodni gumi naglo ustali ter se na vročini zelo omehta. Čeprav so kemijske industrije vseh velikih industrijskih držav bile desetletja na delu za izumom umetnega kavčuka, se je posrečil izum največji kemijski tovarni v Nemčiji in na svetu, I. G. Farbenindustrie, ki je izdelku nadela ime »Buna« po plinu butadienu, iz katerega se dobi umetni kavčuk.

Izhodni snovi pri dobavi butadiena sta apno in ogljik. V električni peči nastane iz njiju kalcijev karbid. Iz karbida in vode nastane aceten, iz acetilena pa butadien, ki ga ni težko zgostiti v tekočino. Združitve molekul butadiena v gumi (polimerizacija) se izvrši na razne načine; vendar zavisi od njih v nemali meri lastnost »bunec«. Ker je tako dobljen umetni kavčuk kvalitetno zelo dober, ker je obstojnejši, trdnjši in ker le težko preperi, ga ne smemo prištevati med nadomestke za cediko, marveč za samo po sebi tehnično važno snov.

Lastnosti sintetskega kavčuka se izražajo najjasneje v dejstvu, da se more iz njega s pomočjo vulkanizacije izdelati pnevmatika. Kajti prav snov za plašče vozil zahteva od gumija največ. Poskusi z vojaškimi traktorji, ki so prevozili z novimi pnevmatikami 1,2 milijona kilometrov, so dokazali,

da je umetni gumi za dobro tretjino boljše od naravnega. Navzlic temu upajo tovarne, da bodo dosegle še 50 ali celo 100% zboljšanje. (tma).

V »Evropi« izdelajo letno 30000 kubnih metrov žlahtnega plina argona, ki ga uporabljajo za poenje svetlobnih teles. Pri dobavi tako velikih množin plina predelajo 5000 ton zraka.

Aluminij si vtira vedno bolj pot v trope. Sedaj pa, ko so dognali, da so tropske čelade za osem stopinj hladnejše, če so v notranjosti obložene z aluminijevimi ploščicami, bo odtok aluminija v tropske kraje še večji.

Največji Diesellov železniški stroj na svetu vozi med Chicagom in Kalifornijo. Novi velikan je dolg 38,7 metrov ter je opremljen z dvema Diesellovima motorjema s skupnim učinkom 3600 konjskih sil.

V Angliji grade novo vodno letalo, ki bo glede hitrosti nadkrililo vse dozdajne tipe vodnih letal. Letalo bo imelo poleg velikega osrednjega plavača še dva stranska plavača bo mogoče takoj po startu potegniti v motorne gondole, medtem ko se bo srednja ladja s pomočjo hidravličnih priprav polagoma skrila v odprtini trupa. Z odpravo plavačev se bo zmanjšal zračni odpor in sorazmerno zvečala hitrost hidroplana.

Nizozemske državne železnice bodo elektrificirale vse glavne proge. Letos bodo opremili proge, prihodno leto pa bodo zamenjali parne stroje z električnimi.

E. Urbahn: OB TIHEM VEČERU
(lesorez)

R A D I O

Ker so oblasti dovolile uporabljati oddajalcu Crosleyeve radio družbe v Cincinnatiju 500 kilovatov, zahteva dovoljenje za tak učinek vedno več postaj. Doselej si je to pravico za nedoločeno dobo pridobil le še KNX oddajalec v Hollywoodu.

Svetovno nadziralništvo radia v Bruslju sestavlja statistiko vseh kratkovalovnih oddajalcev. Upati smemo torej, da se bo v doglednem času vršila konferenca, ki bo nalik konferenci v Lucernu, sestavila načrt za vse kratkovalovne postaje na svetu.

»Haut Parleur« poroča, da je v preteklem letu zgradila največ radio aparatov Amerika (za 419 milijonov frankov). Za Ameriko prideta Nizozemska (289 milijonov frankov) in Nemčija (160 milijonov frankov). Čeprav poročilo ne vsebuje Niponske, je vendar iz njega razvidno, da je v teku treh let v Evropi nadvladala majhna Nizozemska mogočno Nemčijo.

Odbor za organizacijo pariške svetovne razstave v letu 1937, je prosil francosko vojno ministrstvo naj odklopi vojaški oddajalec na Eifflovmem stolpu. Ker pomeni antensko omrežje nad pariškimi trtovi stalno nevarnost za sprehalce, je sprejela javnost prošnjo z zadoščanjem. Bržkone se navdušujejo prebivalci za odpravo le zaradi bomb, ki bi v primeru vojne padale na poslopja, ki so v bližini stolpa.

V Ameriki se je pričela pravcata televizijska vojna. Vodilno vlogo v njej ima začasno še Radio Corp. of America, ki je zgradila na največjem nebottičniku (Empire State Building) oddajalec in namestila po vele mestu 1000 opazovalnih sprejemnih postaj. Ker pa se vodile električne družbe »American Telephone and Telegraph Co«, »Western Electric Co« in »Bell Telephone Laboratories« še niso zedinile glede prevzema evropskih patentov, ne smejo še upati na gmoten uspeh.

Francoska strokovna revija »L'Antenne« prinaša omembe vredne podatke o razsežnosti televizijske oddajne postaje na Eifflovmem stolpu. V območju 1 do 1 1/2 milje od stolpa, pravi poročilo, je sprejem s prosto anteno »izredno težaven« in s sobno anteno »povsem nemogoče«. »Sorazmerno lažji« je sprejem v pasu 12 do 20 milj okoli metropole. Najboljši sprejem je bil doslej javljen iz Haravillersa (Seine-et-Oise), ki je 25 milj oddaljen od Pariza.

Dunajsko sodišče je nedavno izreklo pravdorek, ki bo brez dvoma zanimal radio poslušalce. Neki avstrijski pisatelj se je bil pritožil zoper rubež radio sprejemnika. Pritožbo je utemeljil s trditvijo, da kot duševni delavec pripravo potrebuje, ker mu posreduje dogodke, ki pomenijo zanj važen vir »inspiracij«. Sodnija je prošnji ugodila z motivacijo, da se radio aparatov sploh ne sme rušiti. (tma).

IZ PRAKTIČNE MEDICINE

Čajni dnevi poleti

V veliki vročini se pojavljajo pogosto črevesne motnje, ki so lahko posledica temperaturnega vpliva na prebavne organe. Osredotočeno delo je v vročih dneh čisto skoraj nemogoče. Brez škode si lahko v vroči dobi vrinemo dan, ko naj se vsi organi malo odpočijejo. Te dni uživajmo namesto vseh obremenjevalnih obedov majhne količine črnega čaja. Takoj zjutraj popijemo čašo aromatično pripravljene čaja s ploščico citrone in malo sladkorja. To ponovimo večkrat v teku dneva, ko začutimo potrebo po jedi in nam je prevroče. Baš vroče pijače so, kakor znano, zelo dober pripomoček za ohlajitev.

Jabolka zoper črevesne bolezni

Vsakovrstne črevesne bolezni ki so zvezane večinoma z drisko, slabostjo in težkim občutkom utrujenosti, se pogostoma zelo upirajo zdravljenju z letili.

Zato je zelo čudno videti, da se v zadnjih letih čedalje bolj uveljavlja zdravilni način, ki mu na prvi pogled ne bi prisojal, da je sposoben odpraviti črevesni katar in njegove spremljevalne pojave. Gre za dieto s surovimi jabolki. Že po prvem ali drugem dnevu je opaziti znatno izboljšanje, mučna, včasih neprestane driske postanejo bolj redke zvođeneli iztrebki dobe spet normalno obliko, pokažejo se vsa znamenja odločne ozdravitve.

Če zdravnik zapiše takšno čisto jabolčno dieto, naleti pogostoma na odpor, kajti zdravi ljudje uporabljajo jabolka v splošnem baš v nasprotni namen. Bolnik se zato čisto boji novega poslabšanja. Pri strogi jabolčni dieti, to se pravi torej brez nadaljnjih jedi, pa se pojavijo baš nasprotni učinki, namreč pomiritev črevesnega delovanja.

Pri odraslih in tudi otrocih se težke črevesne infekcije s surovimi jabolki tako uspešno zdravijo, da že po nekoliko dneh ni mogoče ugotoviti nobenih povzročiteljev bolezni več.

Za jabolčno dieto prihajajo v poštev le zrela surova jabolka, ki jih dobro olupimo in najboljše na stekleni strgalki ostrgamo v kašo. Količina jabolk, ki jih damo bolniku, se ravna po bolezenskem stanju in znaša 0,5 do 1,5 kg. Ta količina v splošnem zadostuje, da uteši lakoto in žejo, če je pa bolezen zvezana s hudo izgubo vode, tako da se telo izsuši, tedaj se da že v ponoči odpraviti z malo redkega čaja brez sladkorja. Uspeh tega zdravljenja zavisi v veliki meri od tega, da bolniku razen jabolk ne damo drugih živil.

Ko se pokaže izboljšanje, damo bolniku za dan ali dva drugačne hrane. Šele potem sledi običajna bolniška hrana.

Uspešnost jabolčne diete tako za lahka kakor težka črevesna obolenja, je že tako preizkušena, da jo moremo tudi doma izvesti brez vsake nevarnosti. zd

VITAMIN ČUVSTVA

»Dandanes govorimo toliko o vitaminih. Postali so alfa in omega prehranjevalne psihologije. Z enako veliko pravico smemo govoriti o vitaminih misli — duševnih živilih, ki delujejo tako, da držijo v pravem ravnotežju srce in čelo ter dajejo krila domišljiji in volji.«

S temi besedami priporoča Övre Richter Frich, ki je podaril svojim skandinavskim rojakom kulturno zgodovino vina, v svoji knjižici »Vitamin duše« tobak — ne samo kot uživalno sredstvo, ampak tudi kot duševno dražilo, ki razširja sončni soj na utrudljivi človeški poti, dela naše redke prijatelje prikupneje in lajša mnoge naše boleti.«

Dobro je nazadnje čitati ods.avek »misterij nikotina«, kjer obravnava nevarnosti čezmernega kajenja. Odstavek izzvenj v načelo: »Tu velja, kakor v vseh življenjskih prilikah, držati se prave mere.« S tem pridržkom nudi zabavno pisanja knjižica razkošen pouk kadilec in onim, ki nameravajo postati. Puzolovska zgodovina tobaka se začneja z nesporazumom: Krištof Kolumb in njegovi možje so zavrgli na poseben način dišeče suhe liste, ki so jim jih ponudili domačini kot dragocen dar. Ne odkritelj ampak osvajalec in izzemalec Novega sveta, Fernando Cortez, je spoznal pomen tobačne rastline. Španci in Azteki so kadili skupaj pipo miru — »oda surovošt konkvistadorjev je napravila prijateljskemu položaju nagel konec.«

Spanec Rodrigo de Jerez se je pojavil kadeč v rodnem mestu Ayamontu in je padel — dim bruhajoči hudič! — v roke inkviziciji. Padeč in rast evropske zgodovine točaka je začel. V Angliji so propagirali tobak konec 16. stoletja Hawkins, Drake in Raleigh, pipa je prišla v družbo in tudi kmalu na dvor. V angleškem kralju Jakobu I. je vstal mogočen nasprotnik kajenja. Sočasno pa že ni več mogoče zadržati razširjanja novega nasladi. Pipo je zamenjal njuhanec, ki je vladal skoraj dve. stoletji. V 19. stoletju je podarila Evropa cigare, in pri opisovanju razkošne kaje havan je pisatelj naravnost liričen. Istočasno pa nas dostopno in stvarno pouči o fabricaciji cigar in o raznih vrstah. Naslednja poglavja so posvečena spremembam pipe od dolge pipe mračnjaške dobe do moderne kratke pipe briarske in dunhillske. Zadnji del knjige pa je v znamenju zmagovite cigarete. Vmees je razporejeno razmerje velikih mož do tobaka: Goethe, Heine in Björnson so črtili tobak, Schiller se je zadržal zmerno, Napoleon je rad njuhal, Tolstoj je sploščal pridno pušil, potem pa je preklel tobak. I. E. Bach je posvetil svojo kantato »tobačna pipa« kadilni umešanosti . . .

Tolažilen zaključek knjižice pa se glasi: »V celoti vzeto smemo izvajati, da gre tendenca vseh modernih tobačnih kultur za tem, da bolj in bolj oprasča tobak škodljivih

sestavlin. ga dela šibkejšega, ne da bi ga oropala njegovega karakterističnega duha in okusa. Za so bodo že poskrbeli tobakologi. In zdravniki jim bodo pri tem pomagali. Tako smo na poti, ki pelje k tobaku bodočnosti.«

A. D.

ZANIMIVOSTI

Tudi boleznj imajo svoj stoletni razvoj, svojo degeneracijo. V starem Egiptu je bil nahod skoraj smrtna bolezen. Primitivna ljudstva z lahko podležjo tutekulozi. V Evropi sta skoraj popolnoma izumrli srednjeveški boleznj znojenja in gobavosti. Tudi srednjeveške »boleznj sv. Vidac ne poznamo danes več v prvotni obliki. O sifilidi, davici in hripi vemo, da popuščajo, isto je s tuberkulozo. Glede azijske črne kuge pa je opaziti, da njena intenziteta narašča.

Z litrom vode, ki izhlapi na površini telesa, izgubi telo 540 kalorij.

Že v starem Egiptu so imeli zdravnike specialiste za očesne, kožne, ušesne boleznj in za porode. Specialiste za rane srečujemo že v Homerju.

Heubner pravi, da redno vsakdanje zauživanje 30 do 40 g alkohola v alkoholnih pijačah organizmu ne škoduje, istega nazoranja je tudi Mering.

Pri starih Grkih so bili zdravniki pogosto posredovalci za ženitve.

PRAKTIČNE NOVOTE

Za spanje v zeleni naravi

Moderni človek prebije konec tedna najrajši v zeleni naravi. Le malokaterim je dano, da bi imeli svojo počitniško hišico, čedalje več pa je takšnih, ki si jo nadomestujejo z zložitvim čolnom in šotorom. Pod šotorom

spiš v zeleni naravi lahko kjer hočeš in na najudobnejši način, če si omisliš novo zračno posteljo. Ta zračna postelja je nekaj, kar te res ne more ovirati. Če je zložena, ne zavzema v čolinu skoraj nobenega prostora, tehta samo 1600 g, z nekoliko prijemi in malo zraka pa jo spremeniš v najidealnejše ležišče. Izdelana je iz impregniranega blaga ter ima zglavnik in stranske opornike, da na neravnih tleh ne izgubiš v spanju ravnotežja ter se skotališ po tleh. Ker so noge, kakor znano, zoper hlad najbolj občutljive, ima ta postelja na spodnjem koncu še gumirano vrečo, v kateri je dovolj prostora za noge in odejo ali spalno vrečo. Ta zračna podlaga zadostuje tudi za velike ljudi, kajti če ni napihnjena, se razteza preko površine 71 krat 210 cm, napihnjena pa zavzema 66 krat 190 cm.

